

Statsministerens kontor
Næringsministeren
Finansministeren
Kommunal- og distriktsministeren
Samferdselsministeren
Olje- og energiministeren
Arbeids- og inkluderingsministeren

Vår dato: 30. mars 2022
Deres dato:
Vår referanse:
Deres referanse:

Invitasjon til dialog om utviklingen i byggenæringen fremover.

Byggenæringen er Norges største fastlandsnæring, hvor Byggenæringens Landsforening, BNL, har 14 tilsluttede bransjeforeninger. Aktiviteten i byggenæringen berører mange ledd og komplekse verdikjeder. Det offentlige utløser ca. 40 % av omsetningen i sektoren. Byggenæringen er på vei inn i høysesongen for bygge- og anleggsvirksomhet.

Store ordreserver inn i pandemien kombinert med stor etterspørsel gjennom krisen la til rette for at sektoren hadde høy aktivitet. I tillegg var godt smittevernsarbeid i bedriftene med på å holde produksjonen og byggeplasser i gang. Som Norges største fastlandsnæring har dette vært et viktig bidrag for å opprettholde sysselsetningen i Norge. Kostnadene på innsatsfaktorene har økt kraftig gjennom pandemien. Dette følger av smittevern, økte transportkostnader, energikostnader og knapphet på råvarer som noen vesentlige faktorer. Arbeidsledigheten pr. 2021 var 2,9 %.

Som følge av krigen i Ukraina står nå sektoren på ny overfor stor usikkerhet hvor flere faktorer slår inn på samme tid: Brå og kraftig prisvekst på materialer og varer, leveranseproblemer, bortfall av transportkapasitet, økte drivstoffkostnader, økte energikostnader og knapphet på maskiner og reservedeler. Til sammen gir dette en massiv kostnadsøkning i pågående og kommende prosjekter som det ikke er tatt høyde for. Dette medfører betydelig risiko for økende arbeidsledighet i byggenæringen.

I øyeblikket er det høy aktivitet på *kontrakter inngått før krigen*, men det er nå et fall i privat etterspørsel. BAE-sektoren forholder seg til lange ledetider. Derfor er det nødvendig for Byggenæringens Landsforening å dele kunnskapen om utviklingen man nå står i. Dette for å kunne iverksette tiltak som medvirker til å opprettholde sysselsetningen. Stor usikkerhet rundt prisutvikling og risiko er i seg selv en stor demper på aktiviteten, hvor likviditetsproblematikk og tap av kontrakter også er av vesentlig betydning.

BNL vil understreke at vi stiller oss helt og fullt bak sanksjonene som innføres.

BNL vil løfte frem tre forhold knyttet til BAE-sektoren:

1. Forhold som påvirker aktivitet nå og fremover i BAE-sektoren

- a) **Transport** er en kritisk faktor, bedriftene melder at *bortfall av transportkapasitet* gir forstyrrelser i flere verdikjeder. Dette følger av at ukrainske sjåførere er kalt hjem til krigen. I tillegg har Polen og de baltiske landene kalt hjem sine landsmenn i beredskap. Vi har pr. nå ikke oversikt over omfang på bortfall av transportkapasitet, men det er grunn til å tro at det er av vesentlig betydning.
- b) Transportkostnader som følge av drivstoffpriser er en faktor som gir en bekymringsfull prisvekst.
- c) **Råvaremangel** på flere områder påvirker aktiviteten i byggenæringen og medfører i tillegg en sterk prisvekst. Både tilgang, avtaleforhold/Force Majeure og pris er kritiske forhold (f.eks. stål, betong, trevirke, bitumen, elektronikk osv.)
- d) **Prisvekst** medfører dramatiske prisøkninger på varer og tjenester, noe som påvirker aktivitetsnivået fremover. Dette vil også ramme det offentlige som innkjøper.
- e) **Betydelig usikkerhet** om utførende får materialer til byggeaktiviteten.
- f) **Energikostnader** slår hardt ut i flere verdikjeder.
- g) **Risiko:** Bygg- og anleggssektoren gjennomfører store masseforflytninger, hvor aktørene gjerne er mindre bedrifter med lav soliditet. Store og uforutsette kostnadsøkninger på drivstoff kombinert med at statlige oppdragsgivere ikke har muligheter til risikoavlastning i tilstrekkelig grad, gir økt konkursfare. Det medfører usikkerhet i flere ledd i verdikjeder og påvirker samfunnsberedskap.
- h) Indeksen som ligger til grunn for offentlige byggherrer fanger ikke opp de raske kraftige prisøkningene som nå rammer prosjekter, dette får store konsekvenser.

2. Mulige tiltak for å korrigere forstyrrelser i verdikjeder i BAE-sektoren

- a) Det må avklares i dialog med Regjeringen mulige tiltak for å sikre vareflyt i verdikjeder.
- b) Behov for veiledning til bedriftene i forhold til sanksjoner.
- c) Offentlige bestillere må akseptere å ta en større andel av risikoen rundt kostnadsøkninger for å opprettholde sysselsettingen.
- d) Nivået på offentlig etterspørsel må bidra til forutsigbarhet dersom privat etterspørsel faller.
- e) BAE-sektoren har samlet sett mangel på arbeidskraft. Samtidig er sektoren representert i hele landet, noe som gir store regionale forskjeller og utslag.

3. Bidrag for å avhjelpe i situasjonen, med fokus på mottak av flyktninger

- a) Bidrag til bosetting ved å sikre finansiering gjennom Husbanken og tilstrekkelig med tomter, forenklet regulering og mindre endringer i plan- og kravspesifikasjon, f.eks. standardisering, samt hurtigbehandling.
- b) Det bør vurderes om kommunen kan få hjemmel til at private bygg også kan få midlertidig bruksendring for å endre til midlertidig boligformål i en akutt situasjon.
- c) Tilrettelegge for at flytninger raskt kan komme i arbeid innenfor seriøse rammer.

Oppsummering:

BAE-sektoren har i øyeblikket høy aktivitet, *men preges nå av stor usikkerhet og ordrebortfall*. Det er presserende å sikre en plan og tiltak for å demme opp for bortfall av aktivitet som nå er under oppseiling.

Norsk økonomi er i en krevende situasjon med fare for økt inflasjon, tap av konkurransekraft og oppbremsing av aktivitet. BNL understreker at vi ønsker en dialog og vurdering av hvilke virkemidler som kan være effektive uten å bidra til oppheting av økonomien.

Bedriftene i BAE-sektoren er vant til å håndtere risiko og store konjunktursvingninger, og BNL ønsker å bidra med kunnskap for å avhjelpe situasjonen.

Det er likevel viktig å være tydelig på at dagens risikobilde er ekstraordinært, hvor også effekten av pandemien fremdeles henger med oss.

BNL ber om dialog med Regjeringen for i fellesskap å komme frem til en plan med tiltak som sikrer vesentlige samfunns mål og bærekraft:

1. Sikre forutsigbarhet i en sektor med lange ledetider.
2. Håndtere risiko også gjennom det offentlige som bestiller, byggherre og eiendomsbesitter.
3. Statlige byggherrer må settes i stand til å ta et større ansvar for ekstraordinære prisøkninger.
4. Sikre likviditet slik at alle ledd i verdikjedene opprettholder aktivitet og sysselsetting.
5. Avklare tiltak som korrigerer for bortfall av transportkapasitet.
6. Behov for innsparinger i norsk økonomi må ikke gå på bekostning av viktig infrastruktur-utbygging eller ramme *en* sektor særskilt.
7. Sette byggenæringen i stand til å bidra til energieffektivisering gjennom stegvis oppgradering av dagens bygningsmasse. Dagens virkemidler må justeres for å treffe målsetninger bedre.
8. Sette av tilstrekkelig ramme og tilskudd i Husbanken for å kunne opprettholde aktivitet, samt bidra til utleiemarkedet.
9. Det må vurderes tiltak for å håndtere likviditets utfordringer som følge av stor kredittrisiko både i verdikjeder og privathusholdningen, for å unngå en ny finanskriser.
10. Justere virkemidlene for å målrette innsatsen for å vri mot en raskere grønnere omstilling og samtidig unngå å bidra til å overopphete økonomien.

Vennlig hilsen
Byggenæringens Landsforening

Nina Solli
Adm. direktør